

Redengevende omschrijving gemeentelijke monumentenlijst

Bergstraat 46

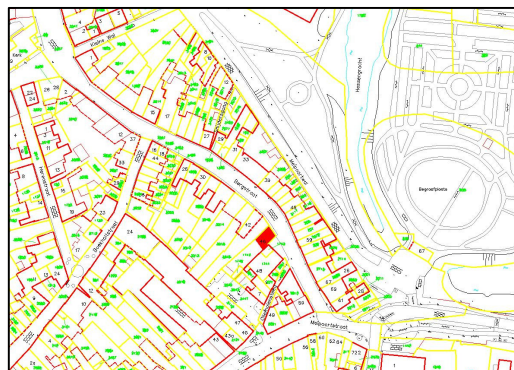
Monumentnummer : GM009

Straat : Bergstraat
Huisnummer : 46
Toevoeging : ---
Postcode : 6981 DC

Kadastrale aanduiding : Doesburg
Sectie : C
Nummer : 1742,1743

Naam object : ---
Bouwjaar : XVIB, 1824, 1989
Architect : nb
Bouwstijl : ---
Oorspronkelijke functie : woonhuis/boerderij
Huidige functie : woonhuis

Inventarisatie/beschrijving : dhr. J. Krijnen
Datum beschrijving : 24-8-2012
Datum aanwijzing : 21-5-2013

Situering

Pand gelegen aan de westzijde van de Bergstraat op een perceel dat zich uitstrekt tot aan de openbare parkeerplaats aan de achterzijde.

Hoofdropzet

Deels vrijstaand pand van één bouwlaag met een insteekverdieping en een zolder onder een zadeldak met de nokrichting haaks op de straat. Het staat met de voorgevel in de rooilijn, de linker zijgevel staat deels vrij door de terugliggende gevel van het buurpand. De rechter zijgevel staat vrij door dat in het verleden het buurpand is gesloopt. Het pand

heeft een kleine stoep. Van de linksgelegen boerderij Bergstraat 48 is kadastraal een nu als atelier in gebruik zijnde garage afgescheiden die bij Bergstraat 46 behoort.

Historie

De Bergstraat is gelegen binnen de in 1343 gestichte zuidelijke stadsuitbreiding en ligt wat hoger dan de overige straten, hetgeen de naam verklaart. De straat sloot aan op de Meipoortstraat juist voor de in 1672 door Lodewijk XIV opgeblazen Meipoort. De (verdwenen) middeleeuwse vestingwerken parallel aan de straat ter hoogte van de Meipoortwal zijn na 1606 in opdracht van prins Maurits vervangen. Deze vestingwerken zijn in 1672 in opdracht van de Franse koning Lodewijk XIV geslecht en nadien niet meer hersteld. Ze werden vervangen door de Hoge en Lage Linies, die vanaf 1701 naar ontwerp van Menno van Coehoorn zijn aangelegd. De Bergstraat wordt gekenmerkt door panden met gemengd gebruik: enerzijds kleine, eenlaags huisjes met zadeldak, anderzijds grotere panden en stadsboerderijen.

Beknopte bouwgeschiedenis

Het huis is vermoedelijk in de tweede helft van de zestiende eeuw tot stand gekomen, maar kan wat jonger zijn. In de zeventiende eeuw is tegen het huis een achterhuis gebouwd van vrijwel hetzelfde volume. Na enkele verbouwingen en een periode van verwaarlozing is dit in 1988 gesloopt. Het hoofdhuis kreeg vermoedelijk in 1824 (kadastrale splitsing, vriendelijke mededeling eigenaar) de huidige, gemetselde bakstenen voorgevel met empire entree en vensters en werd een deel van de kapconstructie aangepast. In 1988 en 1989 is het pand door Stichting Stadsherstel ingrijpend gerestaureerd, waarbij behoudens een drietal gebinten, de kapconstructie volledig is vernieuwd. De scheidingsmuur op de begane grond, centraal in het huis, is samen met een schouw bij een verbouwing in 2000 gesloopt.

Exterieur

De gemetselde, bakstenen gevel is verdeeld in vier vensterassen. In de derde vensteras van links is de entree opgenomen. De gevel staat op een gecementeerde, donkergrijs geverfde plint. De twee vensters links van de entree hebben glas in roeden met 3x3 ruiten in het onderraam en zesruits bovenramen. Het venster rechts van de entree is smaller en heeft een roedenverdeling van 2x3 ruiten in het onderraam en een vierruits bovenraam. De entree bestaat uit een deur met een zesvaks paneelindeling. Boven het eenvoudig geprofileerde kalf is een rechthoekig bovenlicht met drieruits, halfboogvormig raam met vorktracering en voorzien van waaiermotief in de zwikken.

De vensters zijn aan de onderzijde voorzien van houten lekdorpels, de vensters en deur worden aan de bovenzijde met een hanekam afgesloten. De vensters zijn bovendien van opgeklampte luiken voorzien.

Boven het tweede venster van links is een voormalig hooiopening met opgeklampt luik aanwezig. Het kozijn heeft aan de onderzijde een lekdorpel en wordt aan de bovenzijde afgesloten met een rollaag.

De gevel is gevoegd met een snijvoeg en wordt aan de bovenzijde afgesloten door een houten hoofdgestel, dat bestaat uit een architraaflijst, fries en een geprofileerde bakgoot als kroonlijst.

De linker zijgevel is geheel wit gepleisterd en is voorzien van een blokmotief met schijnvoegen. Een vergelijkbaar venster als in de voorgevel is ook in de zijgevel toegepast en heeft een roedenverdeling van 3x3+6 ruiten. Het venster is voorzien van twee opgeklampte luiken. Ter hoogte van de zoldervloer zijn diverse muurankers aanwezig met rechte schieters. De gevel wordt aan de bovenzijde afgesloten door een zinken mastgoot.

De gecementeerde rechtergevel is blind en behoudens enkele gesmede muurankers met rechte schieters geheel vlak en wordt aan de bovenzijde afgesloten met een zinken mastgoot.

De achtergevel wordt vanuit de tuin gezien beschreven en is een bakstenen, gemetselde tuitgevel met op de begane grond links een getoogde buitentoegang met een klein venster erboven dat daglicht geeft aan de insteekverdieping erachter. Rechts in de gevel een tweetal vensters die bij de restauratie van 1989 deels gereconstrueerd zijn. Rechts van het midden een bakstenen kruiskozijn met getoogde kalven, glas-inlood in de bovenlichten en vlak glas in de onderlichten met opgeklampte luiken. Rechts in de gevel een nieuw toegevoegd kloostervenster met een recht, natuurstenen tussenkalf. Rechts van de buitendeur zijn een dichtgemetselde kelderkoekoek en een schuingeplaatst kelderluik aanwezig.

Links en rechts heeft de gevel uitkragende schouders, waar tussen een gedeeltelijk overkraagde zaagtandlijst in het metselwerk is opgenomen. Boven de lijst bevinden zich twee symmetrisch geplaatste, gereconstrueerde getoogde vensters. In de geveltop is centraal onder de tuit een klein rechthoekig venster aanwezig. De gevel heeft drie muurankers waaronder een Y-vormig anker in de geveltuit.

De dakvlakken zijn belegd met roodgebakken, oude Hollandse golfpannen, in het linker dakvlak is bovendien een forse gemetselde schoorsteen opgenomen.

Interieur

Kelder

De kelder bevindt zich aan de achterzijde van het huis en wordt bereikt via een recente trap rechts van uit de woonkamer. Het is een tongewelfde ruimte met de kruin van het gewelf evenwijdig aan de achtergevel. Een bakstenen trap geeft toegang tot de buitentoegang. Er is een gemetselde pekelbak aanwezig.

Begane grond

De indeling van het huis bestaat uit een hal rechts met toilet en opgang naar de verdieping, een L-vormige woonkamer aan de straatzijde en een open keuken met insteekverdieping aan de achterzijde. De indeling is tijdens de restauratie in 1988-89 behoudens een enkele hergebruikte deur geheel nieuw tot stand gekomen. De woonkamer wordt van daglicht voorzien door twee schuifvensters aan de straatzijde en een zelfde schuifvenster in de linker zijgevel. De keuken krijgt haar daglicht via een kloostervenster en een kruisvenster. In de keuken is de enkelvoudige verdiepingbalklaag met sleutelstukken in het zicht. Rechts is een kleine insteek aanwezig.

Eerste verdieping

Vanuit de hal voert een bij de restauratie aangebrachte trap naar een ruime overloop. Links van de overloop zijn een slaapkamer en een badkamer gesitueerd. De indeling bestaat uit lichte scheidingswanden en is geheel in 1988-89 tot stand gekomen. Vier treden overbruggen het hoogteverschil met de hoger gelegen kamer aan de achterzijde.

Rechts van deze trap kan met een steektrap de lager gelegen insteekverdieping onder de kamer worden bereikt. Op de verdieping zijn drie eiken dekbalkgebinten van de kapconstructie in het zicht, deze zijn van gekraste en gehakte telmerken voorzien en richting de achtergevel oplopend genummerd. Spantbeen en het korbeel zijn gepend in de dekbalk en de verbindingen met toognagels gezekerd. De twee voorste gebinten zijn aan de onderzijde verlengd met kreupele spantbenen, waaruit kan worden geconcludeerd dat het oorspronkelijke vloerniveau hier in het verleden is verlaagd. Deze aanpassing zal samenhangen met het vernieuwen van de voorgevel, mogelijk in 1824.

Zolder.

Een steektrap haaks op de nokrichting gesitueerd geeft toegang tot de zolder. Hier is de kapconstructie geheel in het zicht en bestaat uit machinaal gezaagde, geschaafde vuren spanten en gordingen die net als de ruimtelijke indeling en afwerking van de zolder in zijn geheel tijdens de restauratie van 1988-89 tot stand is gekomen.

Bouwdossiers

29-11-1988 restauratie woonhuis en sloop achterhuis
10-04-2001 bouw berging tuin

Literatuur

- Haans, F.A.C., H.J. van Capelleveen, *Beschrijving Bergstraat 46 Doesburg*, 6-5-1990 (adviesnr. 93)
- Haans, Frank, *Monumentengids Doesburg*, Utrecht 2008, 132

Waardering

Het pand dateert zeer waarschijnlijk uit de zestiende of zeventiende eeuw en is op onderdelen goed bewaard gebleven. Leidend voor de waardebeoordeling zijn de ligging aan de straat, de gaafheid van de voorgevel- en achtergevelarchitectuur, de herkenbaarheid van de historische bouwmassa en diverse onderdelen die met name vanuit bouwhistorische perspectief van belang zijn, zoals de gedeeltelijk bewaard gebleven historische verdiepingsbalklaag met sleutelstukken en de eiken gebinten van de kapconstructie.

Het object Bergstraat 46 is van architectuurhistorische waarde voor de gemeente Doesburg vanwege de empire-architectuur van de voorgevel en de in het gevelbeeld herkenbaar gebleven historische bouwmassa, alsmede de historische achtergevel. Het huis is stedenbouwkundig van belang vanwege de lokaal-topografische situatie, de bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit en de ruimtelijke samenhang met het linker buurpand.

Het pand is van cultuurhistorische waarde vanwege de bewaard gebleven historische bouwmassa met vanuit bouwhistorisch oogpunt belangwekkende verdiepingsbalklaag met sleutelstukken en de behouden gebleven historische gebinten van de kapconstructie.